

oculis, et amplexibus ruens de eo suo dilecto, licet extincto, satiari non poterat. Hoc dum de cruce in terra corpus depositum fuit, super ipsum ruens pro incontinentia doloris et immensitate amoris quasi mortua stabat.

Stabat ad caput extincti filii sui mater Maria lacrymis faciem ejus rigans; per diversa torquebatur suspiria interius, frontem, et genas, oculos, quasi simul et nasum, omniaque frequentius osculabatur. ipsa lacrymarum tanta ubertate flebat, ut carnem cum spiritu omnem in lacrymis resolvi putares. Rigabat lacrymis extinctum filii corpus expositum, cum fuerat in lapide, quem maderat, in quo ejus lacrymæ adhuc apparere ferunt; illius facta revocabat ad mentem.

Quis vel qualis fuerat, quem ipsa Virgo concepit sine umbedine, peperit et sine dolore, totum ei erat omne, quod ipsa videbat, tamen Deus et Dominus suus, et unicus filius ejus. Et sic male ei erat, sicut ipse omne poterat, et esse dolebat. Dicat, si potest, quicumque dicere cupit, quantam Christi mater tenebat miseriam doloris Virginis? Dolorem posse narrare non credo. Tamen rectus erat amoris continens modus; non desperabat, sed pie justeque dolebat, quem genuit Virgo, injusta morte dolebat damnatum, sperans tamen ipsum die tertio resurgere.

702 ⁵ Quædam et illæ plorabant feminae sancte quarum prior erat numerus, paucique virorum, qui lugerent Christum simul cum Virgine matre. Erant et angeli simul cum illa dolentes, tamen dolentes si poterant, qui de pio dolentes, et justo dolore. Compatiebantur in morte Christi dolendo, gaudentes quod redimeretur genus humanum, flebant, ut arbitror, amarissime mente conturbati, quia matrem Christi videbant tanto dolore teneri. O quis angelorum vel archangelorum contra naturam illic non flevisset! imo contra naturam immortalis Deus homo mortuus jacebat, Videbant corpus Christi sic male tractatum ab impiis, sic vulneratum jacere exanime, et Mariam suo cruentatam cruore, illam piam, illam sanctam, totam bonam, totam dilectam, totam dulcem, totam pulchram, totam delectabilem Mariam suam beatissimam matrem tantis cruciari singultibus, tam amoris repletam doloribus, sic amarissime flere, unde suas lacrymas non poterat refrenare. Flebat luctus, et planctus et mœror ab angelis præsentibus ibi quales docebat luctus spiritus almos. Imo mirare, si angeli cuncti non flevisset etiam in illa beatitudine ubi est impossibile flere. Credo propter quod loquor, quod dolebant si dolere valebant, sicut enim fuit possibile Deum per assumptum hominem mori, ita possibile fuit angelos beatos dolere in morte Domini sui.

Joseph ab Arimathæa, vir sanctus, et justus, qui cum Nicodemo deposuerat Christi corpus de cruce sicut Evangelium ei testimonium perhibet, posuit eum in sindone munda conditum pretiosissimis aromatis, Joan. xix. 39), et posuit illud in monumen-

A tum novum, quod fecerat sibi alacriter, et devote; tunc ad illius exsequias angelorum millia millium decantabant, quia omnes convenerant ad sepulcrum Domini sui. Illi laudes extollebant ad cœlum. Maria plorabat amare juxta sepulcrum, dum Joseph et Nicodemus Deum ponerent in sepulcrum. Volebat mater mæsta simul sepeliri cum illo. Hæc erat enixa super dilectum suum, amplectens illum cum omni amore, dulcissime deosculans ipsum, dicebat: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei (Job. xix, 21)*. Illum paululum relinquit, ut aliquam videndo habeam consolationem, o charissimi, adhuc mihi, ut faciem illius sub tecto vel animam valeam contemplari, nolite eum tradere sepulcræ tam cito, date illum miseræ matri suæ, ut habeam illum mecum, vel saltem defunctum, aut si illum ponitis in sepulcro, me miseram deponite cum illo; mallem, quia et post id supererit mihi. Illi ponebant Christum in tumbam, et illa trahebat ad seipsam. Illa volebat eum ad se retinere, et illi volebant eum tradere sepulcræ, et sic fiebat hæc pia lis, et miseranda contentio inter eos. Omnis caro tamen sic amarissime flebat, ut nullus eorum ad plenum verba formare posset. Videbant intrare matrem omni destitutam solatio, et super illam dabant potius planctum, quam super extinctum filium suum, Dominum nostrum. Major illis erat dolor de matris dolore, quam fuerat de sui Domini morte. Flebant igitur cuncti miserando dolore gementes, et sic vitæ Dominum mortis sepulcræ dederunt. Sepulto Domino, sepulcrum mater amplectitur omni corde, et qua poterat voce benedicebat filium suum. Sedens ad sepulcrum in viso capite illi extendebat manus desuper osculans illud, nimis amare Dominum deplorabat singultu.

Accessit Joannes, cui eam commendaverat Christus, et lugens ipse eam levavit lugentem; nam cruciata gemitibus, fatigata dolore, afflicta plorationibus, pedibus stare fere nequibat, et tamen sic portatur a mulieribus sanctis adjuta, a cunctis plorantibus simul, Jerusalem ingreditur, quam feminae multæ videntes, motæ pietate super illius dolores ad luctum convertebantur amarum, et illarum quædam ambulantes post illam etiam lamentabantur. Plorantes plorabant, multæque condolebant Mariæ. Nam dolor ejus multos faciebat dolores. Vix poterat lacrymas continere quicumque videbat eam plorantem. Tam pie plorabat, et tam amare dolebat, quod ex pio suo ploratu multos etiam invitos trahebat ad luctum; planctus fiebant a quocunque transibat.

Maria plorabat ipsa, plorabant ambulantes cum ipsa, plorabant multi venientes obviam ei, sic usque deducitur a plorantibus plorantes quousque perventum est ad domum Joannis. Ibi resedit, ibique permansit in domo sua cum Joannes retinuit, et sicut propriam matrem eam in corde dilexit.

O felix, o beatus Joannes, cui talem Dominus commendavit thesaurum. Reddet tibi Dominus mer-

cedem dilectionis, quam in ejus matre tibi commendata ab ipso semper habuisti. Benedictus tu a Christo. Benedictus a matre ipsius, quam dilexisti puro et mundo corde. Benedicti sunt omnes qui diligunt eam.

A Et semper sit benedictus filius ejus Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat cum Deo in unitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.

TRACTATUS

AD LAUDEM GLORIOSÆ V. MATRIS.

(Lugenus de Levis *Anecdota sacra*, p. 70.)

702 ⁶ Syllabæ cœlestibus sacramentis plenæ, ore polluto, amorem mihi, et verecundiam intermittunt, quia *vir pollutus labiis ego sum (Isa. vi, 5)*, cor immundum habeo, pollutam linguam rubigine pollutionis linea denigratam. Ægra est conscientia quam tinea ad ultionem corruptionis corrodit. Ad loquendum igitur de hac salutatione non solum sermonis firmitatem, sed et silentium profiteor. Supercecidit ignis mihi, ut non possim videre hunc solem in radio, imo radium, de quo sol verus procedit. Syllabas hujus salutationis cœlestibus sacramentis plenas de illo libro credo sumptas, quem signatum vidit Isaias qui si de ur scienti, vel non scienti litteras, neuter legere poterit (*Isa. xxix, 11*). Regina cœlorum hæc est, de qua loqui vitimur, sed mater misericordiæ terret hoc; solatur illud, sed quia mater misericordiæ pro peccatoribus est facta porta Cœli, præsumit mihi ericordiæ confidentia quod dissuadet misericordiæ altitudo. Scio siquidem quod fracti sunt ad numerum dentes mei. Scio certe quod non est splendida laus in ore peccatoris, et cum non præsumperim psalmum, ut det tympanum sonum suum, *tanquam æs sonans aut cymbalum tinniens (I Cor. xiii, 1)*, sed licet vox discordet a vita, scio tamen quod verbum de regina est ex altitudine magis gloriosum. Dicamus ergo: *Ave, Maria, gratia plena (Luc. 1, 28)*.

O nova, o cœlesti nectare delibata. O vere prædicanda salutatō: *Surge, aquilo, et veni, auster (Cant. iv, 16)* perfla nobis syllabas hujus salutationis in dulcedine, ut fluant aromata illius. In hac salutatione quælibet syllaba odore paradisi redolet, quia verba hæc vere sunt cœli melle mellita, et quia de throno procedunt in hac valle lacrymarum peregrina, vix habitant domos luteas Evæ filii intelligenda. *Nardus cum croco, et crocus cum nardo fistula, et cinnamomum, myrrha, et aloë, cum unversis lignis Libani (Cant. iv, 14)*. In salutatione mutua dulcedine respirant nitor verborum grammaticus, titubator dialecticus, exornator rhetoricus, et his verbis obstupescunt quod mirabilis salutatō procedens a throno lampades habet coruscantes, ut lychnum pectoris perspiciat et illustret. Hæc saluta-

tio in sacrario Trinitatis est digito Dei conscripta, cum in consistorio cœlestis palatii a notatione majestatis sumpsisset originem uni de fortissimis palatii ad deferendum est delagata. Gabriel namque *Dei fortitudinem* Hebræus interpretatur. Mittitur namque Gabriel archangelus, et egreditur de Rege ad reginam, de Imperatore ad imperantem, de civibus cœli ad condominam palatii. Ingreditur ad Virginem regis perelectam, et eo forte alacrius, ut cum angeli prius haberent Regem, habituri essent et reginam, et ut ad supplendam ordinis angelici ruinam, peccatores ingredi viam paradisi, *mater misericordiæ*, regina angelorum, porta fieret Cœli. Ingressus ergo angelus: *Ave, inquit, gratia plena. Dominus tecum*. Libet intueri, libet amplecti, libet admirari in hac salutatione titulos imperatricis nostræ radiantem in diademate, et ipsius gemmas contemplari. Inspice syllabas hujus altissimæ salutationis, et invenies in sigillo imperatricis nostræ, quasi characteres spiritualis gratiæ annulo auctoritatis impressos. Videtur mihi videre in hoc sigillo quasi quatuor potentissimi luminis gemmas mutua redumbratione rutilantes. Quarum prima est *Gratia plena*. secunda *Dominus tecum*, tertia *benedicta tu in mulieribus*, quarta *benedictus fructus ventris tui*. Quia tres tulit Gabriel de cœlo, quarta loquente Spiritu sancto per os Elisabeth prophetantis expressit. Pereminet autem his quatuor veluti in fronte sigilli sidereum nomen Virginis, videlicet *stella maris* quia sequentibus in mortali luce intimi luminis radios refundit. Turbulentissimo hujus mundi profundo superposita est hæc stella maris, ut a scopulis muniatur, a fluctibus eripiat, a piratis defendat, ad portum perducat. Quot autem, et quanta sint hujus impacatissimi maris pericula omnes filii Evæ ingemiscunt, qui vel ad præmia suspirant, vel exsilium deplorant. Tota enim vita præsens tentatio est, de qua nimis vincitur quisquis vinci non veretur. In hoc enim mari magno, et spatioso manibus tot reptilia sunt quot vitia, tot naufragia quot excessus. O fidelis anima, in omni naufragio tuo leva oculos ad radium hujus splendidissimi sideris, Inspice stellam, invoca Mariam. Fige mentis aciem in hoc se-

renissimum lumen. Si cadis, resurges. Si mergeris, erigeris. Si petis, accipies. Si vadis, evades. Nonne splendida speculatione hujus splendidissimi sideris *Theophilus* involutus de profundo aeternae damnationis enavit? Nonne contemplatione hujus serenissimae claritatis *Basilus* in precibus exauditus consolationem accepit? Haec stella maris caelos exornat, terras illustrat, mare illuminat, abyssum penetrat. O singulare remedium omnibus, qui tam causa originis, quam damnationis Evam matrem circumferebant, qui in has tenebras exteriores, inferiores projecti tanti sideris claritate post tantae mortis umbram inveniuntur! Hanc stellam si aegris inspexeris oculis sanas, si proficientibus confortat. Haec stella vere medicinales habet radios, quae fugat tenebras, urit vitia, auget virtutes, et quanto magis inspexeris, tanto magis illuminat. Hanc stellam, si in profundo sis suspice; si nunquam vidisti, aspice; si defuisti, respice; si magis illuminari vis, inspice. Haec stella levat de profundo, monstrat viam, imo in portum dat sine periculo.

Domine Jesu Christe, sol aeterni luminis, qui voluisti ut mater tua esset stella maris, per stellam ipsam, quae illumina tenebras meas. Haec stella maris radios habet caelis admirabiles, inferis terribiles, terris salutes. Hoc praeclearissimum sidus admirantur, et laudant astra matutina, et jubilat omnes filii Dei. Ad hujus credo novitatem sideris tota fraterna multitudo proclamat: *Quaest ista quae ascendit* (*Cant. III, 6*), et est terribilis, inque portis inferni propter virtutum quibus praeminet excellentiam. Terribilis Judaeo, terribilis Manichaeo propter fecunditatem inauditam. Terribilis, inquam haereticis, qui in filio Virginis naturam confundunt, vel personam. Terribilis omnibus certe qui de partu Virginis conjecturis naturalibus habetati caeleste mysterium terrena argumentatione sugillant et corrodunt. Ad hujus caeleste radium lippit Judaeus, obtunditur haereticus, Christianus illuminatur. Lux enim, quae sanos delectat oculos, aegros offendit.

702 Tibi autem, o fidelis anima, hujus stellae radius illustrat mentis aciem, et depellit caecitatem. Haec est enim *gratia plena*. Plena, inquam, dulcedine, plena omni suavitate. Hanc enim inventor gratiarum omnium, distributor charismatum, Paracletus in accubitu totius Trinitatis tanquam regale palatium ornatu mirabili praeparavit. Edificavit enim sibi domum in ea Dei sapientia, et spirituali opere columnas in ea septem erexit, dum illum Virgo gestavit in utero, in quo omnis pulchritudo divinitatis corporaliter habitavit. Si vasa pigmentorum diu servant aromatum fragrantiam, et diu retinent odorem, quem prius receperunt, quanto magis apotheca omnium gratiarum, in qua caelestis pigmentarius cum omnibus suis unguentis se collocavit, et cum omnibus deliciis accubuit, *Nardus*, Virginis dedit odorem suum (*Cant. I, 11*), et regem de accubitu gloriae attraxit, et virginalis aulae sacrarium angelorum plenitudo implevit. O inviolabile

castitatis lilius! Beatissima Virgo Maria, tu es vivum vivi Dei templum, Spiritus sancti sacrarium, cella pigmentaria, thalamus Sponsi, aureum vivi Salomonis reclinatorium, lectus caelestium nuptiarum, coetus aromatum, paradus omnium deliciarum. Tu plena gratia, de qua nobis plene plena gratia emanavit, quae nobis omnia Pater cum Filio dedit, et merito caeteris es plenior, quia *Dominus tecum* in corde, tecum in utero, tecum in opere, tecum in verbo; tecum, ut te sanctificet, tecum, ut te faciat matrem de filia, reginam de ancilla, coelum de terra. *Dominus tecum*, qui misit me, *Dominus tecum*, qui loquitur in me, *Dominus tecum*, qui praevent me. Sub eo, qui miserat, discurrebat angelus, sed mentes praevent, quia velociter eucurrit sermo ejus. Deus vero in omni creatura est, quodammodo eum significat in propositione, cum dicitur fuisse in Maria virgine. In prophetis quidem, et apostolis fuit per inhabitantem gratiam, sed longe aliter in Virgine, quae facta est ipsius habitantis gratia habitaculum, et in utraque natura inviolatum Verbo Deo praebuit hospitium. *Dominus tecum* Pater cum Filio, *Dominus tecum* Filius cum Paracleto, Trinitatis opere indiviso. Et ideo *Benedicta tu in mulieribus*, quae singularis meriti es, *Benedicta tu in mulieribus*, quae mulier salvatrix es, *Benedicta tu in mulieribus*, quae mater et virgo es. O vere femina super feminas benedicta! O benedicta super omnes benedictas praelecta! O vere praelecta super omnes praelectas unica! O vere gemma inestimabilis de thesauro sapientiae caelestis producta, et totius Trinitatis artificio inseparabiliter adornata! O mater, et matrum gloria! O singularis puerpera, de cujus partu stupet Romanam fides, miratur natura, fugit consuetudo. Utrumque enim supra rationem est; utrumque credere fidei meritum est: et quae mater virgo, et qui Deus homo. Mater Eva, mater doloris, quae prius filios damnasti quam pareres, amplectere cum omnibus filiabus pedes hujus novae matris, quia ipsa tollit antiquam amaritudinem, tollit opprobrium, rescindit damnationis chirographum, delet proscriptionem.

O Virgo, virga nobilis, virga Jesse, per quam in ramo convalevit, quod perierat in radice. Radix amaritudinis Eva, radix aeternae dulcedinis Maria. Haec est miranda, et profundissima dispensatrix sapientiae, quae talis virga nascetur de tali radice talis filia de tali matre, talis libera de tali proscripta, talis imperatrix de tali captiva, tam florens rosa de tam sicca spina! Mater tua vix habuit innocentiam, et amisit. Vix stetit, et cecidit. Nondum pepererat, et nascituros damnavit. Sed beatissima virgo Maria contra lethiferum suasionis venenum facta est regale antidotum, ut ex suo utero praepararet medicinae caelestis arcanum. Tu es vere benedicta in mulieribus, quia tu es mira medicina, virginis decus, innocentiae speculum, castitatis exemplum, integritatis forma, ut adducantur regi virgines; servit tibi virgo mater prima, et proximae

ejus post eam afferunt laetitiam, et exultationem. Si enim filiae regis in exultatione, honore sponsi, si filiae Tyri intrant (*Psal. XLIV, 13*) ad nuptias, quanto magis tu Virgo, mater Sponsi, regina virginum in vestitu deaurato circumdata varietate (*Ibid., 10*), omnes choros caelestium spirituum exornas. Tu es igitur ornamentum caelestis curiae, stupor angelorum; tota unum miraculum, tota unum inestimabile novum. Tu es via compendiosa in caelo, obses fidei, arca spei in cordibus fidelium. Tu es inter Deum et hominem vivum vivi foederis tabernaculum. Tu es propitiatorium, quod non solum obumbrat cherubim, imo, et totius Trinitatis sanctorum sancta. Vere igitur *Benedicta tu in mulieribus* quia benedictum nomen tuum. *Benedicta* maternitas tua, *benedicta* verba tua, *benedicta* pudicitia tua, *benedicta* humilitas tua, *benedicta* plenitudo tua, *benedicta* integritas tua. Et inde juste, quod *Benedictus fructus ventris tui*. Fructus vitae, imo vite vita, omnesque paradisi delicias, aromatizans sub tantae dulcedinis essentia. Hujus fructus odore homo de terra ad patriam trahit. Angelus in patria satiatur. Hujus fructus odor non enim, ut Jacob, *odor agri pleni* (*Gen. XXVII, 27*), sed plenitudo communis boni inebrians plene, satiens plene, non labens per aetatem quia delectationes in dextera ejus usque in finem (*Psal. XV, 11*). In hoc fructu ventris tui amplectitur anima, quis lignum vitae de paradiso in convallum transplantatum, et pretioso filio balsami surculo insitum, ubi intus suavis ligni nobilitas quadam gemina dulcedine reddit odorem suum.

703 Tu es igitur pretiosi odoris filio balsami odor beata Virgo, imo quasi lignum vitae, Verbum Patris in utero tuo. Cum felix illa peccatrix *funderet unguentum super pedes Jesu, impleta est domus odore unguenti* (*Luc. VII, 38; Joan. XII, 3*). Quanto magis domus pudici pectoris reddit odorem suum omnium gratiarum chrismatibus perfusum illustratione Spiritus sancti. *Unguentum effusum nomen tuum, Virgo Maria* (*Cant. I, 2*). Unguentum est nomen Sponsi, qui ex te natus est. Trahe nos post te, ut curramus in odorem ventris tui, quia adolescentes diligentes Sponsum diligunt te. Fac nos intrare ad nuptias Sponsi ubi bibunt amici, et inebriantur lumine, saturantur figurarum mysteriis, videlicet ut pagina, ubi virginei partus novitatem tot praecedentia signa designarunt, sicut Moyses visionem in ardentem rubum (*Exod. III*); veneratur Aaron in arida virga flores unius sacramenti. Stupet Gedeon in sicca terra, velut in Madian (*Jud. VII*). In porta Ezechiel miratur clausa solius regis transitum (*Ezech. XLV, 2*). Thronum quoque fecit Salomon ex ebore, quem vestivit auro purissimo castitatis suae, et charitatis suae Matris virgo signans privilegium. Sed praecedentium figurarum, quasi scilicet minores, velut coruscantibus radiis hujus diem salutationis Gabriel angelus plenius illustrat dicens: *Ave, gratia plena, Dominus tecum*. Speciosa et suavis facta es in deliciis tuis sancta Dei Genitrix, quia totum tuis aspi-

rat unguentis quidquid habet hortus odoris, vel thesaurus spiritualium deliciarum in cubiculo, et in hortis aromatum. O Virgo benedicta, et inter benedictas unica, ex intemeratae tuae pudicitiae thalamo sacramenta nostrae redemptionis ordinata sunt. Tu es laus et decus humani generis, advocata pacis, et hominis in terris, miraculum angelorum, naturae ornamentum, lampas solis, imo sol solis Tabernaculum illuminans mirabiliter a montibus aeternis.

Ex te ineffabiliter ascendit lumen in testa nostrae carnis, ut drachmam diu perditam choris revocaret angelorum sapientia caelestis. Secundum est ut, cum te, serenissima Virgo, tot gratiarum radiis sol vivus perfundet, qui non solum in septentrionali polo, sed et in toto mundo coelum et terram illuminans rutilares stella maris, et qui te ministrante lumen divinitatis in testa nostrae carnis per inventionem drachmae decimae hoc auctum est angelis, ut non solum de caelestibus haberet gaudia, sed et in conversione peccatorum ampliorem gaudendi materiam inveniret in terris. O elementissima Virgo Maria, qui creavit te, regnat in te, et in suo corporaliter habitare figmento figulus non dedignatur. Unde gratulanter mons Sion dicit: *Homo, et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus, et sicut latantium omnium habitatio est in te, sancta Dei genitrix. Exsultabimur sergio, et letabimur in te memores uberrum tuorum Meliora unguenta tua, Sion, super omnia aromata. Multae filiae congregaverunt divitias, tu supergressa es universas* (*Psal. LXXXVI*). Quia ergo congrue dicitur, ut tibi oranti nihil negari possit, fac nos tecum introduci in cellam vinariam, ubi rex ordinavit in te charitatem suam, ubi Joannes evangelista custos tibi delegatus est, et ubi Gabriel paronymphus miratur plenitudinem tuam, ubi inter caelestis militiae Theophenias chori virginum sequuntur te reginam, ubi vera stella maris quasi eundem cuncto sole tenens circulum, ubi lux es eclipsim nesciens, ubi immortalis charitas est inter te et Filium. *Ubi gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei* (*Psal. LXXXVI, 3*). Mater Dei sedes totius gratiae, lampas lucis aeternae. Si enim *Justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum* (*Sap. III, 7*), quanto magis tu, quae lumen de lumine, lumen a Patre luminum, lumen omnium protulisti astrorum. O serenissima stella maris, respice pro me peccatore, prece suppliciter ad solem tuum, ut possim videre hanc stellam cum suo sole inter speculationes angelicas tantae claritatis intuentium. Deus meus, illumina tenebras meas. O beata Virgo, descendente in te Filium Dei Christiana pietas sincerae fidei brachiis amplectitur, quae quidquid in aliis matribus natura refert infirmum, totum tibi transivit in sacramentum, ut inestimabile generante secretum ullo modo praesumat attingere cor humanum, nisi forte quasi similitudine dissimili ut rorem in lana, qui trajecto per solis radium speculo sic genitale aulae thalamum verbum Patris introisse dixit. Non in igne, non in commotione domus, sed spiritus aerae tenuis, et in

eo domus contremiscit, ut populus in deserto, quem terrent conuscationes, et fulgura sed ad ultimum sol in conspectu luminis ex Virgine videndum se præbuit, pia tamen nube carnis opposita.

702 ⁹ Gaude beata Virgo, cujus gaudium in hac vita lucis contemplatione semper est indeficiens, dum eum lactas in terris, qui angelos nutrit in cœlum. O gaudium matris contra matrem transcendens gaudia, cujus filius mortuos suscitatur, et de morte triumphat, cœlos penetrat. Duo hæc nomina. Mater, et virgo in materiali repugnantia tibi, beata Virgo mirabiliter conveniunt, et quasigeminata luce tam salutarem quam mirabilem perpetuam merito claritatem infundunt. Tibi enim Christiana pietas plenissime credit esse collatam quamdam participationem divinitatis a Domino filio gratuitam, Virgo mater capere potuit, vel sustinere. Sicut enim Deus Pater nulli angelorum dixit: *Filius meus es tu nisi Unigenito* (Psal. II, 7), ita nulli inter filias Evæ dixit: *Mater Filii mei es tu*, nisi tibi, beatissima Virgo. Si autem cherubim et seraphim ardore charitatis ita inflammanur, ut forsitan quod tunc creatura potest in deitatis transeat statum, quanto magis tu mater Virgo unita es filio tuo, et tuam carnem deificatam in filio multitudo angelorum adorat. Licet enim Christiana pietas omnium sanctorum patrociniis juvetur, specialiter tamen plenitudo gratiæ humano generi ex tua intercessione, quasi putens aquarum viventium de Libano cœlesti copiosius emicat. Persuadet enim, imo compellit tua nos celsitudo credere quod per angelos, et per angelorum ministeria sæpe tuis devotis subvenias, et postremum ad regnum filii tui perducas. Si enim angelus angelorum mittitur, confidenter debet credere Christianus devotus, quod imperatrix angelorum tanto magis habet angelos in obsequium, quanto differentius per illum nomen hæreditavit (Hebr. I, 14). Si autem cherubim et seraphim, immerito hoc hausto de fonte vitæ bibentes inferioribus angelorum ordinibus, ita de consilio palatii quædam arcana revelant ut fluminis impetus totam illam lætifiet civitatem (Psal. LXXXVI); quanto magis tu gloriosa theodotos [Sic. An θεοτότος?] de occultis filii in amplexu ejus degustata mysteria, et angelis et hominibus copiosius effundis.

Quid dicemus de te, o præclara mater inter mulieres? Si solem te dixerimus, splendidior es. Si

A rosam, floridior es. Si cinnamonum, et balsamum aromatizans species, percellis odore, quia privilegia tibi concessa, non solum hominibus, sed et angelis, credimus admiranda. *Si splendida facta est facies Moysi ex consortio sermonis Domini* (Exod. XXXIV 20); quam gloriosum credimus inter omnes sanctos lumen vultus tui, quæ cum filio una es caro ex mirabili genitura, et unus unius ardentissimæ charitatis spiritus. Si Josue dux Israel cum esset in sanguinis effusione jussit solem stare in Gabaon, quomodo non omnia sidera ad nutum imperatricis gloriosæ discurrunt? Respice ergo beatissima Virgo, ad nos proscriptos in exilio filios Evæ, in quibus, et primitiæ calamitatis participia et tributa mortis, et vectigalia peccati adhuc damnavit. Adhuc enim væ quod pro pinavit Eva damnata in nobis. Adhuc in pugna sumus. Adhuc serpens Evam, Eva virum impugnat. Adhuc enim sensualitas rationem, adhuc rationis instantia partem inferiorem sollicitat. Adhuc in eadem domo quinque in tres, et tres dividuntur in duos, et inimici hominis domestici ejus (Mich. VII. 6) Ut igitur in eorum conflictu habeamus constantiam, mitte nobis illum egregium cœlestis curiæ principem paranympum tuum Gabrielem, qui, sicut nomine, ita et virtute fortitudinem divinam nobis ex sua benignitate mittere velit. O mater misericordiæ, resiliente te non est in tota sanctorum conversatione, qui pro nobis loquatur, qui pro nobis intercedat ad filium tuum. Sed te intercedente, *quatuor animalia, et viginti quatuor seniores mittentes voces suas procedunt ante thronum coram Agno* (Apoc. IV), et universa multitudo sanctorum confidentiam pro nobis orationem assumit. Precatur Moyses in conspectu Domini Dei sui, et orans pro populo suo rogat, ut memor sit juramenti quod habuit ad Abraham, et Isaac, et Jacob, et placatus est Dominus. Sed tu, mitissima Virgo, roga Filium tuum, ut memor sit fœderis sempiterni, quod firmavit Verbum in carne de te sumpta, quod pepigit Verbum in sanguinis effusione, quod sigillavit indissolubili chirographo in sacramentis redemptionis nostræ. Qui ergo sub tua protectione confugimus, assume orationem ad judicem nostrum, Filium tuum, ut tu salus, quæ salutem nostram proficiendo inchoasti, intercedendo perficias. Amen.

MONITUM IN OPUSCULUM SEQUENS.

In majoris Augustiniani conventus codice num. 49 sequens tractatus eum ostendit titulum: *Incipit quidam tractatus beati Bernardi De corpore Domini*, atque in fine: *Explicit liber beati Bernardi De corpore domini*. Fides sit penes codicem, in quo notatu dignum est mediationes divi Bernardi nomine evulgatas ad decimum quartum caput se tantum extendere, iisque finire verbis: *Quantoque Deum plus amabit, tanto propius videbit quem cernere finis est sine fine*. Edit. vero sic habent: *Tanto propius videbit, quem cernere cepit, etc.* Idem codex ministrat mihi librum Isidori Hispalensis. De norma vivendi, longe auctiorem sub titulo: *Formula honestæ vitæ*, sed de his alias.

TRACTATUS DE CORPORE DOMINI

(HOMMEY, Supplementum Patrum, t. I, p. 147.)

702 ¹⁰ Misericordias Dei recolentes, gratias agamus ei qui per viscera misericordiæ suæ visitavit nos, Oriens ex alto (Luc. I, 38). Nam si, quod absit, ingrati existerimus ei qui propter se fecit nos, et propter sese redemit nos, tanquam servi inutiles projiciemur de domo, et velut infructuosa arbor evellemur de terra sanctorum. Abhorrentes ergo omnem ingratitude, quia filii gratiæ sumus, videamus charitatem supereffluentem, misericordiam superabundantem quam quotidie peccatoribus exhibet illa majestas. Putatis quod semel venerit ad vos Deus, quod et reliquerit vos, quod semel visitaverit terram, et ultra non respexerit eam? Nunquid abbreviata est manus Dei, aut virtus ejus infirmata est, aut oblitus est misereri Deus, ut qui semel innotuit, nunc jam ex toto recesserit. Nequam. *Eccce ego*, inquit, *vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (Matth. XXVIII, 20). Veritas est quæ loquitur, et veritatem loquitur, nec te fallit, o homo, qui multum te diligit, nec a te falli vult. Hoc totum pro te facit.

Ipse nobiscum vult permanere, ut nos cum eo simus, imo non sumus, ita ut nobis vere dicere possit: *Tanquam tempore vobiscum sum, et non cognovistis me: Philippe etc.* (Joan. 14, 6). Ideo dicit: *Filii hominum, usquequo gravi corde ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?* (Psal. IV, 3). Ecce quotidie venit ad nos ipse humilis apparens, nec reputamus eum; quotidie descendit de sinu Patris super altare in manibus sacerdotis, et nescimus eum; quotidie humiliat se, sicut quando a regalibus sedibus venit in uterum Virginis, et nos obdurati non consideramus; o homo, credis hunc esse Filium Dei? Utique credo et confiteor. Et quomodo non totus deficiis, non totus expavescis, non totus contremiscis, quando ille quem tremunt angeli, et omnis cœlicus ordo adorat, quotidie se abiciat, pro te terra et cinere. Suspectum te habeo ne voce solummodo confitearis, quod in corde non habes, et operibus contradicis? Etenim, si non credis, jam judicatus es: si vero credis ut dicis, et ita irreverenter agis, ad tam magnificum sacramentum stultus es, superbissimus es, et invenitur *iniquitas tua ad odium*. (Psal.

A XXXV, 3.) Ipse enim dicit: *Qui manducat carnem meam, et bibit meum sanguinem in me manet, et ego in eo* (Joan. LV, 57.) Quomodo in eo manes quem iniquis operibus inhonoras, et pravis moribus exacerbans, qui vere sanctus est, et in eo non nisi sanctum manere potest? Aut quomodo manet in te superbo, qui non nisi super humilem et quietum requiescit? (Isai. LXVI, 7.) Si ergo non manet in te, non manducas carnem ejus, nec ejus sanguinem bibis; si autem non manducas, salvari omnino non potes, ipso dicente: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. (Joan. 40-54.)

B Vis ergo manducare carnem Filii hominis ut habeas vitam æternam: ut dignus sis, recollige ea quæ pro te passus est, et assidua recordatione memoriæ tuæ commenda passiones animæ, et corporis necessitates, revolve per singula omnia usque ad mortem Crucis: sic exhibe suo exemplo et imitatione, corpus et animam tuam, *hostiam viventem, sanctam, sibi placentem*, ut te totum exhibeas ei sacrificium acceptabile in odorem suavitatis, sicut ipse se totum in tua redemptione expendit. Ultimo vero, crede firmiter, absque omni mentis scrupulo sanctum panem, et sanctum vinum super altare secundum formam sanctæ Ecclesiæ verum suum effici corpus et sanguinem in manu sacerdotis, et digna cum reverentia sume ipsum cum timore sancto, conscientia bona, charitate pura, et fide non ficta. Recolens quod sicut sanctis apostolis apparuit in vera carne, ita et modo se nobis ostendit in sancto pane, et sicut ipsi intuitu carnis suæ tantum ejus carnem videbant, sed Deum credebant oculis spiritualibus contemplantes, sic et nos videntes panem et vinum credamus esse ejus corpus et sanguinem et vivum esse et verum.

Ideo enim, ideo apparuit divina benignitas, ut homo humilis appareat gloriosus in divinitate. Scimus enim quod cum apparuerit, ei similes erimus, et videbimus eum sicuti est per gloriam suam quæ plenissima, sufficientissima, et abundantissima est æternaliter in omnibus qui diligunt eum in veritate. Ipsi soli honor et gloria in Spiritu sancto. Amen.